

ƏYRİ OTURAQ, DÜZ DANIŞAQ

Suyun lal axanı, adamın yerə baxanı...

Çoxlarının dilsiz-ağızsız sandığı Akifin fabrikə gəlidiyi heç dörd ay olmamışdı, istehsalat müşavirəsində durub öz sex rəisinin astarını üzünə çevirdi.

- ...Burda çox adam çıxış elədi. Əksəriyyəti bizim uşaq ayaqqabıları sexinin işini təriflədi. Ancaq nöqsanlarımızı demədilər. Mən onlarla əsla razılaşmıram. Neyçün? Ona görə ki, biz keyfiyyəti kəmiyyətə qurban veririk...

Rəyasət heyətində oturmaş direktorla rəis dönüb heyətlə bir-birinin üzünə baxdılar.

- Gəlin, ay camaat, əyri oturaq, düz danışaq. Döğrudür, axır vaxtlar planı ləbaləb doldururuq. Ancaq nə sayaq? Pis! İstehsal etdiyimiz ayaqqabıları nə uşaqlar, nə də valideynləri bəyənilər. Neyçün? Ona görə ki, rəngləri solğundur, yaraşıqsızdır, özləri də tez xarab olur. Bir həftə geyilməmiş burnu partlayıb, balıq kimi ağzını açır. Belə plan verməyi mənim nənəm də bacarar. ..

Usta köməkçisinin bu baməzə sözlərinə zalda gülüşmə getdi.

- Burda bizimlə yarışan tikiş fabrikinin rəhbər nümayəndələri əyləşiblər. Nə olar... xoş gəliblər... səfa gətiriblər. Ancaq belə baxıram, elə onlar da bizim kimi işləyirlər. Neyçün? Ona görə ki, heç birinin əynində öz fabriklərinin buraxdığı kostyumlardan görmürəm. Əlbəttə, yaxşı olsaydı, geyərdilər...

Zala pıçapıç düşdü. Oturanlar səhnəyə boylanıb qonaqların əyin – başına baxdılar. Akif coşmuşdu:

- Gələcək işimizdə biz hap-gopdan çox keyfiyyətə fikir verməliyik, yoldaşlar! Bağışlayın, mən bir az açıq danışanam. Qoy, burda deyilən təriflərdən rəisimizin başı gicəllənməsin. Tənqiddən də özü üçün bir nəticə çıxartsın. Vəssəlam. Mən bu qədər.

Akifin çıxışına şadlıqla qəhqəhə çəkib, əl çaldılar.

Keçib yerində əyləşəndə çoxları onun ətəyini dartdı, əlini sıxdı, kürəyini şapalaqladı. Axşam Akifin evinə telefon zəngləri vurulmağa başladı. Biri elə sexin ustası idi.

- Bu gün ürəyimdən tikan çıxartdın! Malades! Oğulsan, maşallah! Ə, bir də sözün düzünü demək günahdır, bəyəm?! Lap yaxşı elədin!..

Akif soruşdu:

- Bəs sən niyə ağzına su alıb susmuşdun?

- Bilirsən... – deyə telefondakı kəkələdi. – Mənə indi elə danışmaq yaramaz.

Mənzil nöbəmin çatmasına az qalıb.

-Aydındır!..

İkinci zəng vuran sexin mühəndisi idi.

- Akif, iclasda qan elədin a... Kişisən! Hamısından obyektiv sənin çıxışın oldu. Mərdü-mərdanə dedin bütün nöqsanlarını üzlərinə. Afərin!

Akif qəzəbini güclə boğdu:

- Sənin dilin yoxdur?! Lalsan?! Durub işin xeyrinə iki kəlmə deyə bilməzdin?.. Dalda hamısının qeybətini qırırsan...

- Bu nə sözdür, Akif? Məni tanımırsan? Danışsaydım, gərək alt –üst eləyəydim sexin işini. Ancaq hazırki momentdə mənə olmaz...

- Niyə? Nə üçün?

- Ey... Öz aramızda qalsın, məni... əməkdar mühəndisliyə təqdim eləmək istəyirlər... Qoy o adı alım, sonra baxarsan lələşin nə tufan qopardır fabrikdə.

Sabahısı direktor Akifi kabinetinə çağırırdı. İçəri girəndə sex rəisi Şakiri də orada gördü.

- Əyləş, bala, - deyə Misgərli ona yer göstərdi. Akif qarşısındakı yaşıl mahud örtüklü uzun stolun arxasında qaşqabaqlı rəisi ilə üzbəüz oturdu.

Direktor işgüzar adamlar kimi yubanmadan mətləbə keçdi.

- Məni bir məsələ maraqlandırır. Dünənki müşavirədə səni o sözləri deməyə nə vadar elədi?

Akifin cavabı qısa və qəti oldu.

- Vicdanım!

Şakir özünü saxlaya bilmədi:

- O vicdandan başqalarında yoxdur? Bütün kollektivin içərisində bizi də biabır elədin, qonaqları da!

Akif bozardı:

- Mən hər şeyi düzünə danışdım. O sizi tərifləyənlər haqsız idi. Gərək onları susduraydınız!

Rəis yerində qurcalanaraq səsini qaldırdı:

- Ə... Bu da təzə çıxdı?! Heç görmüsən tərifi də boğalar? Kim nə deyir, qoy desin özü üçün də...

-Xeyr, Bu barədə mən sizinlə razılaşmıram.

Araya gərgin sükut çökdü. Eyni vaxtda hər ikisi – Misgərli də, Şakir də siqaret yandırdılar. Otağın təmiz havası tüstüləndi.

Direktor çal saçlarını barmaqları ilə daraqlayıb astadan xəbər aldı:

- Bəlkə sənin bizdən bir narazılığın – filanın var?

Akif şax –mərdanə onun üzünə baxdı.

- Nə narazılığım vardısı hamısını orda dedim, siz də eşitdiniz.

Misgərli sex rəisinə müraciət elədi:

-Yaxşı...Keçən kvartalda bu yoldaşa mükafat pulu yazılmamışdı?..

-Yazılmışdı, hamısına necə, ona da elə.

-Ancaq mən o pulu almadım! – deyə Akif cavab verdi.

Rəis diksinən kimi oldu.

-Niyə?

- Ona görə ki xəcalət çəkdim. Vicdanım qəbul eləmədi.

- Pah atonnan! Ağıllı görmüşdük, beləsinə rast gəlməmişdik!

Misgərli siqaretini külqabıya basıb ayağa qalxdı:

- Gedə bilərsən, bala! - deyə mübahisəni kəsdi.

Akif kabinetdən çıxan kimi rəis gileyləndi:

- İndi gördüz mən kimlərlə işləyirəm? Bu gedənin başı çatışmır! Yüz faiz!

Bir adam ki, halal mükafatını gedib kassadan almaya, ona ağıllı demək olar?

Yəqin ayrı yerdən gəliri var. Mütləq! Elə qazlı danışmağından məlumdur.

Misgərli düşüncəli halda barmaqları ilə stolu tıqqılatdı.

- Onu yola gətirmək lazımdır. Yoxsa bir dana bir naxırı korlaya bilər.

Nahar fasiləsi zamanı yeməxanada ağzıgöyçəklər qəribə sözlər danışirdilər:

- Deyirlər Akifin başı xarab olub.

- Eşitmişəm... həтта mükafatını da almaq istəmir.

- Əşi, istehsalat müşavirəsində danışığını görmədin...

- Hələ ondan sonra da direktorun kabinetində sex rəisinə ağzından gələnə deyib. Misgərli olmasaymış, üstünə cumub kişini əzişdirəcəkmış.

- Ondan nə desən çıxar. Elə baxışından birtəhər adama oxşayır.

- Dəlinin daha buynuzu olmaz ki!

Sex rəisi oğluna yaş günü keçirirdi. Misgərlinin o dəfə dediyi sözləri xatırlayıb, Akifi də evinə dəvət eləməyi lazım bildi.

- Bu axşam bizə gələrsən, - deyə iş növbəsinin axırında usta köməkçisini şirin dilə tutdu. – Seximizdən cəmisi üç nəfəri çağırıram. Biri sənsən. Oğlumun səkkiz yaşı tamam olur. Oturub bir az vurariq özümüzçün.

-- Baş üstə! Niyə gəlmirəm?

– Bura bax, hədiyyə-mədiyyə lazım deyil, canınçun, kasıb oğlansan...

Şakir ev ünvanını yazıb ona verdi.

- Gözləyəcəm.

Axşam tərəfi Akif yolunu univermaqdan saldı.

Məclis xudmani idi. Qonaqlar onu yaxşı qarşıladılar. Təntənəli sağıqlardan biri də rəisin tapşırığı ilə başqasının dilindən Akifin haqqında deyildi.

- ... Bizim uşaq ayaqqabıları sexinin ən yaxşı ustalarından olan, kollektivimizin sevimlişi Akif, sözün əsl mənasında mərd oğlandır. Obyektivdir. Dalda danışan deyil. Nöqsanı üzə söyləyəndir. Bütün bunlardan əlavə o, gözəl insani keyfiyyətlərə malikdir...

Qədəhləri cingildədir içdilər. Şakirin fikri onda idi. Bu axşam Akif tamam dəyişmişdi. Deyirdi, gülürdü, məzəli lətifələri ilə qonaqları əyləndirirdi. Hətta arada bir stolu döyəcləyib oxudu da. Sən demə yaxşı səsi varmış. Məclisi təkcə o şənəndirirdi...

Qonaqlar təcəzə dağılışmışdı ki, Misgərlinin zəngi çalındı. Ev sahibini telefona çağırırdı:

-Təbrik edirəm. Böyük oğlan olsun. Toyunu görə, inşallah! – deyə Şakirə dil-ağız elədikdən sonra maraqlandı: - Hə... O da gəlmişdi?

- Bəli. Qoltuğunda hədiyyəsiyənən. Vallah, pis oğlana oxşamır ey... Görseydiniz, deyərdiniz bu heç o Akif deyil, tamam başqa adamdır. Ağıllı, kamallı...

-Yəqin tutması var da... Bir gün elə olur, bir gün belə. Yaxşı, gecən xeyrə qalsın...

Rəis Akifi asanlıqla yola gətirdiyi üçün gecəni rahat yatdı. Əmindir ki, bundan sonra daha onun bostanına daş atmayacaqdı.

Ertəsi gün yeməxanada stolların arxasında söhbət yenə usta köməkçisindən gedirdi:

- Xəbərin var, Akif əməlli başlı ağıllanıb?

- Nədən bildin?

- Uşaqlar danışmışdılar. Deyir, indi sex rəisini görəndə adam kimi salam verir.

-Tələsmə, qoy bir az keçsin baxarıq.

Şakirə bıçaq vursaydın qanı çıxmazdı. Qaş-qabağı yer süpürürdü. O, heç vaxt belə təhqir olunmamışdı. Direktorun otağına girəndə qəzəbləndiyini gizlətməyə çalışsa da bacarmadı. Misgərli səbəbini soruşanda sex rəisi tapança kimi açıldı:

- Ə, bu Akif lap ipləmə imiş ki!

- Yenə neyləyib?

- Daha bundan artıq neyləyəcək?! Axmağın biri, axmaq! Məni ələ salıb! Oğlumun yaş gününə çağıranda ona tapşırıdım ki, hədiyyə-mədiyyə lazım deyil. Gör mənə sataşmaq üçün neyləyib! Bizim sexin buraxdığı o yöndəmsiz uşaq ayaqqabılarından bir cütünü alıb oğluma gətirib. Özü də sağ tayı qırmızı, sol tayı

çəhrayı. Siz düz deyirdiniz, onun tutması varmış! Ağillı adam da belə şey elər?! Dəlidir, özü də lap natarazından! Məsələdən bu gün xəbər tutmuşam. Bir istədim gətirim o ayaqqabıları çırpım təpəsinə, evdə arvad qoymadı. Dedi söz-söhbət kənara çıxar, özün biabır olarsan.

Misgərli bir az fikrə gedib, təmkinlə dilləndi:

- Arvadın səndən ağillı adamdır. Elə şeyi ağartmaq lazım deyil. Əksinə, o Akifə hədiyyə üçün minnətdarlığını bildir.

- Nə danışsınız, yoldaş Misgərli, - deyə Şakir heyrətləndi. – Görər ağzından vurunu yoxdur, sabah sizə də sataşar. Birisi gün keçər nazirliyin işçilərinə. Sonra onun qabağında dayanmaq olmaz!

Direktor hökmündən dönmədi:

- Sən mən deyənə qulaq as!

Əlacsız qalan rəis axtarıb Akifi tapdı. Mehribanlıqla görüşərək əl tutdu.

- Hə, necəsən, dost? – soruşdu:

- Yaxşıyam, sağ olun.

Rəis şefinin dediyinə boğazdan yuxarı əməl etdi:

- Akif bilirsən uşağın necə xoşuna gəldi o gətirdiyin çəkmələr? Qonaqlar dağılışan kimi keçirdi ayağına, sevindiyyindən heç gecə yatanda da çıxarmadı.

İlin axırına az qalırdı. Fabrikdə növbəti istehsalat müşavirəsinə hazırlıq gedirdi. Nazirlikdən təzəcə gələn Misgərli bütün sex rəislərini kabinetinə toplamışdı. Özü çox pərişan görünürdü.

- Yoldaşlar! – deyə o, barmaqları ilə çal saçlarını daraqlayıb sözə başladı: - Adlarını çəkməyəcəm, bizim işçilərdən biri, kiçik oğlunun yaş gününü keçirən bir rəisimizi evinə fabrikimizin buraxdığı uşaq ayaqqabısını hədiyyə aparıb.

Şakir o dəqiqə pörtdü. Məsələdən xəbərdar olmayanlar dönüb mat-məətəl bir- birlərinə baxdılar.

- Və həmin hədiyyəni ləyaqətsiz sanan rəis bunu özünə təhqir sanıb. Söhbət ağızdan-ağıza gəzərək nazirliyə çatıb. Əslində adi görünən bu əhvalat çox ciddi bir şəkil alıb. Demək, reklamlarda tərifi ediyimiz ayaqqabıları özümüz uşaqlarımızın geyməsinə rəva bilmirik...

Çox güman yuxarıda Misgərliyə möhkəm təpinmişdilər. Yaman yanıqlı danışdı.

- Mən hələ böyüklər üçün buraxdığımız kişi, qadın çəkmələrinin keyfiyyətindən söz açmıram. Elə buna görə də adamlarımız, başda özümüz olmaqla, xarici mallarla bəzənib-düzənməyə çalışırıq...

Yığıncaq tez qurtardı. Ancaq gərgin keçdi.

... Bir həftə sonra geniş istehsalat müşavirəsi çağırılmışdı. Akif zalda lap qabaq cərgədə əyləşmişdi. Rəyasət heyyyətində yenə tikiş fabrikindən qonaqlar vardı. Nazirlikdən də nümayəndə gəlmişdi. Bu axşam Akif danışmayacaqdı. Atdığı ox hədəfə dəymişdi. Hər iki fabrikdən olan rəhbər işçilərin əksəriyyətinin ayaqlarındakı çəkmələr də, əyinlərindəki kostymlar da səliqə ilə, keyfiyyətlə özlərinin istehsal etdikləri mallardan idi.

... Sabahısı gün yeməxanadakı stollar arxasında söhbət yenə Akifdən gedirdi. “Ağıllı, tədbirli oğlandır”, - deyirdilər.